

F. GRAELL I DENIEL

**ENTRE EL DUBTE I LA CERTESA,
EL PODER I LA LLIBERTAT**

QUADERNS DE FILOSOFIA

2

F. GRAELL I DENIEL

**ENTRE EL DUBTE I LA CERTESA,
EL PODER I LA LLIBERTAT**

2

QUADERNS DE FILOSOFIA

Barcelona 2026

3

8ª edició març 2026.

© F.Graell i Deniel

ISBN 84-923682-1-7

www.xtec.cat/~fgraell
www.quadernsdefilosofia.cat
www.dossier.xtec/gruell

E-mail: fgraell@xtec.cat

El web permet de baixar la còpia d'un qualsevol quadern editat.
Podeu fer ús de l'adreça electrònica per a qualsevol correspondència
amb *Quaderns de Filosofia*.
Es prega de tenir en compte sempre de consultar si hi ha una nova edició
(que inclou canvis de vegades prou rellevants) en el web esmentat.

CONTINGUT

Presentació, 7.

I. EL DUBTE, 9.

II. LA RESOLUCIÓ DEL DUBTE, 15.

III. LA CERTESA, 18.

IV. QUÈ ÉS L'OMISSIÓ, 21.

V. EL PODER I LA POSSIBILITAT, 22.

VI. MOTIVACIÓ I LLIBERTAT

1. A què s'anomena «activitat»? , 26.
2. Per què es parla de llibertat?, 26.
3. La situació tinguda en compte. 27.
4. Una actuació així mateix sol·lícita i dependent, 28.
5. A propòsit d'allò mai no lliurat abans, 29.
6. Originarietat i dependència, 31.
7. Amb el que és lliure i més enllà seu, 32.
8. Els afers es lliuren en ser-hi, 32.
9. Experiència, duració, activitat, 33.
10. El factor en l'obert, 34.
11. Alguns exemples de motivacions, 34
12. Motivació i ser-hi, 35.
13. On se la troba, 36.
14. L'activitat voluntària és motivada, 37.

15. Voluntat i desig, 39.
16. Què és la motivació, 40.
17. Una tasca quotidiana, 41.
18. Amb la llibertat, 41

VII. ESBÓS D'UNA LLIBERTAT EN L'ÀMBIT SOCIAL, 43.

Presentació

Es fàcil de concloure que una demostració de la llibertat és absurda a partir d'haver estudiat a què s'anomena demostració o prova, per exemple, en matemàtiques, on estimem una ordenació d'afers més o menys formals seguint passes que ja s'admeten per haver estat tractades abans.

En efecte el problema no rau si s'és lliure o no, sinó en l'enllaç entre el que es fa i el que és lliure, perquè no està dat prèviament quines són les implicacions mútues, i fins a quin punt la llibertat dona peu que hi hagi això o allò.

Certament cal moltes consideracions prèvies. Fa falta alguna caracterització del que es lliura i els seus apuntaments¹, però hi ha una colla de problemes que sembla convenient de considerar. La llibertat es troba àdhuc quan s'atén el dubte i la resolució, i sembla que precisament la suposen com a requisit. Per això es té en compte sobretot que també aquí hi ha l'acarament amb quelcom.

D'altra banda les certes es palesen afers subjectius i no subjectius, allò que s'anomena un fet inclusiu, per tant s'ofereixen com a estats. Sembla que el grau de certa no sigui l'únic criteri per a assumir quelcom.

I la introducció del que és un poder reflecteix la circumstància de ser quelcom sol·licitat. Aquí se l'entoma com una activitat que provoca un cert esforç de comprensió, mentre calia distingir-lo d'altres ocupacions que es troben en aquest ordre d'afers (intencions, cerques, futurs, etc.).

¹ Cf. *Introducció a la filosofia* QF50.

La preparació s'ha enllestit: resta subratllar que, l'actuació viscuda per l'altre restant fora de l'abast, s'hi és, als afers, i ara s'indica que així mateix s'hi és lliure.

Més avall es prova d'estendre-ho als assumptes socials, on es parla de llibertats polítiques i socioeconòmiques.

I

EL DUBTE

1. En comparar parers i comportaments es podria preguntar quina és l'opinió encertada o el comportament més correcte.

Es faria així perquè hi hauria algun dubte: *aquest palesaria com està allò que es considera; per tant un estat en què s'hi és.*

En expressar «una línia recta és una llargada sense amplada» es pot restar perplex en l'accepció de no saber examinar quelcom que no tingui amplada, i es podria dubtar si hi ha o no una intuïció intel·lectual més enllà de dir-ho. En efecte es dubta de tenir una intuïció intel·lectual al marge dels afers que es veuen precisament perquè s'escorcolla coses (aquesta taula, aquesta paret), s'hi va trobant aquí una certesa, i llavors s'esmenta una intuïció intel·lectual. És així com es posa en dubte aquesta intuïció intel·lectual al marge de les coses quotidianes: mentre l'estudi pot dur a no saber continuar (llavors es parla simplement d'ignorància), el dubte s'estableix més aviat com un estat de la consideració mateixa de tenir una intuïció intel·lectual; és a dir, si hi ha quelcom així, al marge de pensar en una intuïció intel·lectual i d'expressar-ho.

En els casos semblants la ignorància i el dubte són estats que es toquen (el dubte es troba més aviat com a estat de la consideració, la ignorància — que pot ser també un estat d'ignorància quan s'hi roman — suposa el deixar-ho córrer d'una cerca). I no es faria massa cabal de l'afectació del dubte: car sembla prou possible que alguns dubtes no reconeguin pas cap sentiment específic, d'altres que ho facin en graus d'intensitat prou diversos.

2. El supòsit d'una intuïció intel·lectual d'una línia recta sense amplada s'ofereix com a llenguatge, però no se sap si s'hi expressa quelcom més enllà de fer-ho verbalment. S'afirma que la porta de casa és pintada de negre, i la percepció natural permet assegurar-ho. ¿Hi ha quelcom, el que sigui, paral·lel en la intuïció intel·lectual de la línia recta sense amplada?

Quan es diu que el dubte és un estat es fa en l'accepció de si «el lloc on es troba allò significat», des de l'expressió d'una intuïció intel·lectual de la línia recta sense amplada, es redueix, o no, al significat *verbal* mateix. Una significació sense un significat descriptible és també significació, i és així la seva expressió. El dubte d'una definició de la línia recta és un estat d'arribada, d'allò significat. No es dubta que se significa, sinó si es pot anar enllà d'allò significat verbalment. El dubte es palesa des d'aquest significat i davant d'aquest significat.

Hi ha dubte perquè no s'està forçat a admetre res més enllà d'aquesta significació; és a dir, perquè s'ha de descobrir què hi ha més, a banda d'aquest significat, sobretot quan es tracta de quelcom enllà d'un afer natural o corporal.

I la ignorància palesa, amb aquest significat verbal, que es resta en aquesta parca realitat.

3. Es dubta entre anar a can Moreu o a can Busquets: es tracta de l'estat de l'activitat a propòsit d'unes intencions que no es poden dur a terme alhora.

Aquí hi ha dues propostes d'allò descriptible en termes representatius, i impossible de dur a la pràctica alhora, mentre s'ha de decidir quin és el comportament a descabdellar.

Deixant de banda la resolució del dubte d'una manera injustificada, els motius per a fer-ho semblen els factors que farien concloure quelcom, fossin els que fossin aquests motius, fins i tot admetent que en conjunt les avaluacions d'aquest tipus tendeixen a no ser pas molt exhaustives.

4. ¿Tenen alguna cosa en comú el dubte a propòsit d'una intuïció intel·lectual de la línia recta sense amplada, i el dubte d'escollir entre anar a can Moreu o a can Busquests?

En el primer cas el dubte es trobava des del proposat, en ocasió de fer una passa més i assumir quelcom (de l'ordre que fos) d'una intuïció intel·lectual de la línia recta sense amplada. El dubte feia aturar en una circumstància en què no s'havia pres partit encara.

En el segon cas hi ha dubte per alguna cosa que s'assembla: no s'ha resolt què es desplegarà, a costa d'esvair-ne el que es deixa enrere.

I en el dos casos es pot aportar les consideracions i les observacions que es cregui convenients per a fer esvair el dubte.

Tanmateix els dos exemples ensenyen que el dubte es troba com a estat pel fet que es deixa enlaire, no està compromès, què se seguirà. El dubte és un fenomen on s'hi és pel fet que s'ha de dur endavant afers.

5. Certament hi ha diferents tipus de dubtes, i cada dubte dependria de les seves circumstàncies; car al costat dels dubtes, diguem-ne teòrics, o dels dubtes sobre dos exercicis a fer, podria haver-hi molts d'altres dubtes: del sentit de les paraules d'algú, de l'exactitud d'un record, de l'autenticitat d'un objecte, de la tria a fer ara entre coses presents, de l'origen d'una pana, dels mitjans més encertats, de les previsions pròpies, de la conveniència de fer quelcom o no, etc.

Sigui com sigui el dubte es fa des d'un afer respecte algun altre que pot seguir².

² Per al dubte cartesià, cf. *La subjectivitat, el cogito i allò real* QF8.

II LA RESOLUCIÓ DEL DUBTE

1. La resolució del dubte depèn en conjunt de la deliberació, de l'estudi, de l'esforç, de la comprovació, i la resolució seria més aviat llur esvaïment: si més no la resolució no formaria part de la deliberació o d'un qualsevol altre camí que hi menés. Però amb això s'introdueixen dues qüestions a apuntar: la primera, que la deliberació, l'estudi, la comprovació, l'esforç, no sempre lliurarien una informació que permetés de llevar el dubte o de llevar un qualsevol aspecte dubtós; la segona, que la resolució, com a moment independent del procés que l'ha duta, gaudeix del seu propi valor. En efecte la resolució d'un dubte no és una experiència automàtica, sinó una resultant que dependria, com es diu, del procés que el dubte ha inaugurat, i de la mateixa resolució, que resol un dubte com sap i com pot, i de vegades simplement no se'l resol.

Això implica que l'afer resolt pot mantenir, o no, les circumstàncies que l'han dut a terme; l'acte és bastant segur, o poc, o incert, etc.; o no és incert que es faci quelcom, però es manté, o no, insegur els motius per a fer-ho.

Fet i fet la defensa que no hi hauria res on no es pogués admetre que conté algun element de dubte sembla entenedora en tant que es podria cercar afers problemàtics que el motivessin; s'esdevé, però, que al cap i a la fi cal una certa resolució, i que la sensatesa aconsella més aviat de rebutjar una expressió hipotètica que fa posar en dubte allò que no és molt dubtós, que no pas posar en dubte quelcom amb prou certesa per mor d'un estudi condicional. Per tant sembla preferible d'acceptar simplement que els processos troben dubtes de diversa índole ara i adés, i que en alguns casos el procés que s'inaugura permet

una fàcil resolució, en d'altres és la mateixa resolució que desfà el dubte, en d'altres encara no s'hi exerceix cap resolució.

Segui com sigui la resolució assumeix quelcom, potser per a dur-ho a la pràctica, en qualsevol cas per a tirar endavant.

2. La resolució d'un dubte és un moment a part, se singularitza pel seu tarannà i, com s'ha dit, de vegades es lleva el dubte per la mateixa resolució.

En conjunt la resolució no deu afegir res més als motius per a resoldre. Més aviat s'hi palesa un específic posar-s'hi, aquell que fa romandre en una resultant. *És un tractament pel qual hi ha una adhesió, s'hi persevera.* Es privilegia una resultant d'una consideració o d'un esforç.

La resolució, al costat d'altres manifestacions, palesa un cert tarannà pel fet que privilegia un afer a costa d'un altre, per la qual cosa, vista més enllà dels altres apuntaments, se la comptaria entre les alteracions modalitzades².

Des del punt de mira de la terminologia sembla que aquí es parlaria tant de resolució com de decisió: és possible que una qualsevol resolució d'un dubte sigui també una decisió, però les resolucions no són totes de dubtes (també n'hi ha de problemes, de qüestions, etc.); d'altra banda hi ha decisions en les planificacions, en les finalitats que es vol dur a terme, etc., on també es parla de resolucions. Sembla que tota decisió seria una resolució, però no a l'inrevés.

I hi hauria un estat d'irresolució o d'indecisió quan fos el cas: per exemple, perquè s'hi trobés encara algun dubte.

² Cf. nota 5.

3. Els dubtes i les resolucions es fan a propòsit de suggerències, de projectes o planificacions.

Les expressions, les imatges, les percepcions, van suggerint afers: el dubte compromet el pas des de quelcom cara a una altra possible qüestió, i el fet de resoldre'l implica un afavoriment.

4. De moment hem fet passes preparatòries sols esbossades per a l'estudi més endavant de les connexions entre la motivació i l'activitat³. Tanmateix es pot afegir que la resolució, un exponent íntim de l'activitat, del seu mateix exercici, no estronca l'esdevenir que es va compromentent en tota mena d'afers. Si la resolució d'un dubte intel·lectual duu a refermar-se en alguna opinió, tot plegat perllongant les alteracions modalitzades, constantment presents aquí i arreu, la decisió d'anar a can Busquets comporta, a no ser que d'altres motivacions la paralitzin, la nova alteració modalitzant que fa arrencar el cos propi en profit d'un fer camí. L'activitat, però, continua, és a dir, desplega el temps que la fa, atenent els afers perceptius, controlant el gestos propis i les passes, pensat això o allò, etc. L'activitat *dura* tant com la vida d'un mateix.

³ Cf. més avall *A què anomenem «activitat»?*

III

LA CERTESA

1. Sembla en conjunt que els dubtes facin requesta de raons i de percepcions.

Però un llenguatge d'una qualsevol classe pot ser un repte per a un mateix.

En efecte la certesa seria un estat que implicaria un conjunt d'elements (aprenentatge i socialització, destresa lingüística, expertesa, el cos tant en allò explícit com per allò que se suposa, esperit crític, etc.)

2. Deixem la certesa a tall de veritat («és veritat [o cert] que el Museu Dalí és a Figueres»), i la certesa en d'altres circumstàncies de les tractades aquí.

Els supòsits de la certesa (en tots els graus) es manifesten sobretot a partir dels dubtes, en especial quan la resolució no ocorregués fàcilment³, malgrat que – és clar – es pugui tenir algun problema de certesa a partir del mateix tarannà dels continguts d'un exercici, independentment d'un qualsevol dubte.

3. Les certeses permeten si més no moltes digressions, i es podria anar assenyalant, per exemple, que difícilment no s'estimaria cert *quotidianament* quelcom dat perceptivament.

³ Sovint aquest tipus de classificació pressuposa un rerefons més o menys crític; però no és sempre el cas. De vegades, si «això sembla quelcom», o «es creu que és així o aixà», no és perquè es contrasti amb algun altre afer, sinó per manca de més informació o d'una altra informació.

Tot i això un tal cas no sembla ser l'únic, ni seria potser il·luminador per a d'altres circumstàncies: car és possible que s'assumeixi amatent un afer com a cert de tal manera que s'explicaria una tal assumpció pel fet de tractar-se d'una conducta apresada, com ocorre, valgui el cas, en les operacions aritmètiques i algèbriques, o en la resolució de problemes geomètrics. En d'altres casos es parlaria encara de condicions del tipus de la socialització, o de característiques d'un individu, de tal manera que les digressions a partir dels graus de certesa serien plurals.

4. Si les certeses tenen moltes digressions, una insistència exagerada en un determinat grau de certesa comportaria potser una ponderació desencaminadora: s'admetria que hi ha afers més segurs que uns altres, però no semblaria en cap cas que quedés alguna vegada quelcom definitivament establert com a segur i conclòs.

Es tracta potser d'acceptar que les certeses, amb les seves múltiples gradacions, serveixen per a adjectivar els estats on s'hi és, però que en qualsevol cas no hi hauria un lliurament de quelcom que no pogués remetre també a digressions, que sempre restarien qüestions a plantejar.

Un grau alt de certesa no sembla l'únic criteri d'assumir quelcom. El fanàtic defensaria això o allò, s'hi mantindria fermament, etc. En d'altres certeses es tractaria d'un afer on també es comptaria amb la raó.

És a dir, si la certesa és un estat, també la raó s'hi pot fer present.

Un grau alt de certesa no seria l'únic criteri, ni potser no fora el millor.

Una qüestió diferent preguntaria per què hi ha tanta diversitat en la certesa. Un tal perquè va a parar a una altra qüestió, aquella que interroga per la mateixa certesa.

La resposta menaria molt lluny: bastarà dar-ne algunes indicacions.

Versemblantment el ventall de certes es deu relacionar-se amb el fet d'haver-hi llenguatges que no delimiten estrictament qüestions naturals o corporals, o que afectin l'altre.

Allò que s'avalua com l'assumpte simplement cert és el que s'ofereix naturalment, i així mateix en conjunt el d'un qualsevol afer del tall d'un dolor, un sentiment, un contacte amb l'altre, etc., independentment de com s'interpreti.

A més deu haver-hi una multitud d'informacions, de supòsits, de paraules dels altres, d'ordres, de manifestacions de tot tipus, de prejudicis propis (o dels altres), del que s'ha après, etcètera, que va oferint tot un reguitzell possible de qüestions formatives d'un mateix. A més es pot fer diferents coses, i cal planejar o preveure el futur.

Els afers naturals (i corporals) serien doncs el lloc normal de certa.

Les ciències naturals, àdhuc les formals, en prenen l'orientació o l'origen.

I el pensament i el llenguatge lliurarien un camp immens per a ocupar-s'hi.

Els graus de certa reflectirien circumstàncies d'aquest tipus, sense oblidar la intervenció del cos i del cos no dat.

IV QUÈ ÉS L'OMISSIÓ

1. L'omissió suposa alguna cosa que es deixa al marge en profit d'un qualsevol altre afer, i l'omissió sovint se l'esmenta amb allò que s'omet. Que es pugui saber que s'omet no prejudicaria que cal no ometre res, perquè sempre s'omet per diferents cantons.

No cal una explicitació per a saber que el fet d'atendre això o allò pressuposa que s'omet; en l'estudi, en els problemes pràctics, sovint s'omet per mor dels altres assumptes.

2. Allò omès es pot saber implícitament, per exemple, perquè hi ha hagut alguna raó, o hi havia hagut alguna intenció ara deixada.

Si més no s'omet explícitament quan s'abandona fer això o allò.

A afegir-hi que allò omès pot remetre a qüestions vàries no presents tal qual, però que lliuren el saber que no es fa d'altres coses malgrat àdhuc no saber quines. Fet i fet es pot conjecturar que hi ha hagut el suficient aprenentatge de moltes menes, per tal d'assegurar que l'anar fent presumeix de suggeriments, de saber no concretat, que passen desapercibuts, però que són els que deuen coadjuvar que qualsevol dedicació vulgui dir no fer-ne d'altres.

3. L'afirmació que sempre hi hauria un saber explícit de bandejar una altra possibilitat seria emfàtica i trairia per això el mateix tarannà d'anar essent-hi – cosa que no implica que no se sàpiga què es fa, d'una manera o d'una altra, i que no es fa altrament.

V

EL PODER I LA POSSIBILITAT

1. Les intencions i les consciències de futur inclouen un factor de continuïtat. És a dir, hi ha quelcom per la qual cosa se sap que es continua, s'hi suposa una continuació. Un tal factor de continuïtat sembla una contribució del cos.

Però els poders i les possibilitats expliciten factors de continuïtat i descabdellen un pensament i un llenguatge específics. És a dir, s'hi palesa que no n'hi prou amb els factors de continuïtat per a caracteritzar-los, per a poder fer quelcom.

En efecte es diferenciaria una intenció, per exemple, i un poder: que es vulgui anar a la cuina (una intenció) no és el mateix que poder anar a la cuina.

Estudiem aquest poder anar a la cuina:

Certament el saber que n'hi ha diferents mitjans, passes, etc., palesa una raó (repassant això o allò, hi ha l'ocupació de l'un afer o de l'altre mentre que no ignora el que deixa, sinó que l'integra a la seva manera).

Aquest anar de bracet de la raó (o àdhuc al marge seu en l'accepció que ja es domina) ha de deixar pas al requisit rellevant: la circumstància d'estimar-hi un dur-ho a terme.

És clar que això no s'explicita així, sinó que hi ha un saber-ho sense més, en l'accepció que se sap anar a la cuina, que se sap nedar, que se sap escriure, i d'altres. El poder (i la possibilitat) d'anar a la cuina inclou un saber dur-ho a terme (al marge de la raó que el pot acompanyar), *l'explicitació de quelcom de l'ordre del domini del cos, de l'ordre comportamental*, no en tant que

factor de continuïtat, sinó de quelcom d'aquell tipus en la direcció d'alguna fita.

I, en aquest saber de quelcom comportamental, *s'hi subsumeix un afer adquirit, passivament ofert.*

És a dir: més enllà d'un qualsevol factor de continuïtat hi ha una específica assumpció d'un afer adquirit corporal que, no pel fet d'explicitar una raó, se l'abasta, perquè es tracta d'una disposició per a dur a terme quelcom.

El poder (i la possibilitat) d'anar a la cuina no reproduïx tal qual uns exercicis d'activitats, els que siguin, sinó que apareix com una habilitat pròpia. I certament suposa el factor de continuïtat.

Es troba quelcom que inclou una disponibilitat que és un regal, que permet que ens n'ocupem sense més – i que alhora també deixa, si es vol, admetre la dependència, la circumstància d'assumir-ho sense saber si algun dia s'acabarà, ni conèixer ben bé les seves regles.

El poder d'anar a la cuina explicita la possessió d'allò que cal, el fet de no haver de pensar en obstacles; i la intenció d'anar-hi més aviat no es preocupa d'això, potser perquè ja ho troba obvi o pel motiu que sigui.

El poder (i la possibilitat) té en compte doncs la disponibilitat pròpia.

Certament s'acostuma a avaluar els poders pel que inclouen de disponibilitat comportamental. I n'hi hauria tants, de poders diversos, com divers fos allò que fiten: es pot fer una pregunta, es pot anar a la cuina, es pot descabdellar el propòsit d'un diàleg, etc., i en cadascun dels quals caldria especificar què és el que ja es domina (poder dur a terme això o allò no és com poder anar a la cuina, etc.).

Afegim que un saber de mer poder seria el que el pensa o l'expressa així.

En conjunt es tracta d'un fet que respon a un domini del cos, del factor de continuïtat, i del programa de l'esmentat poder.

S'accentuaria que és pensat o expressat – la consciència, la circumstància que se'l sap⁴.

2. Hi ha un poder i una possibilitat en l'accepció de no haver-hi seguretat (com a grau de certesa): quelcom pot ocórrer, allò pot ser veritat, etc., que s'apropen a les consciències de futur («pot ocórrer»), o a les que no s'hi apropen («això pot ser veritat»).

Aquests poders i possibilitats tenen molt poc a veure amb els poders com a capacitats.

Hi hauria un punt de contacte entre uns tals poders i possibilitats i els altres quan, per exemple, una possibilitat (allò que un pot fer) assumís alhora el caràcter problemàtic del seu contingut.

3. És necessari el mitjà per a una finalitat, hi ha necessitat en una conducta forçada, també és necessari allò que convé, es parla de necessitats corporals i psicològiques, es troba la

⁴ El poder o la possibilitat són per si mateixos comportaments, però no despleguen aquell que demana una passa més en l'esdevenir de l'activitat i que fa irrompre una colla de gestos i moviments del cos respecte d'un medi perceptiu (es duu a terme una possibilitat). El poder i la possibilitat tindrien com a punt de mira, quan toqués, afers corporals i naturals, i els poders teòrics inclourien la circumstància que una qualsevol activitat així duta a terme també s'acompanyaria d'efectes corporals i naturals.

necessitat del que ja no pot ser no fet o tal i com s'ha fet, així mateix s'esmenta la necessitat en la lògica, i d'altres.

Versementallment allò necessari, en l'accepció de fet, exclouria una qualsevol possibilitat; és a dir, s'incidiria en el fet per a excloure (en perjudici de) la possibilitat tant en l'accepció de poder fer com en la d'haver-hi incertesa.

Tot i això s'hauria de parar esment que una explicació de quelcom possible en qualsevol accepció suposa el seu fet — una necessitat —, que exclou de pensar-lo com a possible o no possible.

Alhora es podria oposar els usos de 'necessari' i de 'poder', de tal manera que allò que no fos necessari (en aquesta accepció de fet) pogués ser o no ser: llavors s'estaria ponderant quelcom que no és un fet, per tant s'estaria sospesant l'afer en termes de certesa o de poder fer.

És clar que una qualsevol cosa que es pot fer, en l'accepció de tenir-ne la disponibilitat, és capaç d'esdevenir també amb algun grau d'incertesa, ja sigui per allò mateix que es volgués fer, ja sigui perquè se la posés en qüestió.

Sigui com sigui quelcom seria necessari com a fet.

Si fos un pensament o un llenguatge seria un fet com a tal afer: i allò pensat o expressat, prou vari, permet incloure el que es pot fer perquè s'està en disposició, així com una qualsevol incertesa.

En aquest darrer cas tant el qüestionament com les dificultat objectives serien d'allò pensat o expressat, i no del fet de pensar o de parlar.

VI MOTIVACIÓ I LLIBERTAT

No sembla difícil de defensar que s'és lliure des d'un manteniment de posicions fenomèniques, però no ocorre igual quan es vol comprendre què vol dir això en la tasca de ser-hi.

1. A què s'anomena «activitat»?

Què duu a parlar de llibertat segueix, com a prèvia dreuera, les passes següents: més enllà d'una oposició frontal entre objecte i subjecte, s'hi defensa *ser-hi* en l'un i en l'altre, de manera que això inaugura qualsevol consideració. A propòsit seu i d'una qualsevol altra determinació, s'indica *els apuntaments*, un dels quals és el *temps originari* com a *esdeveniment* o *passar*. Perquè passa quelcom es parla d'*experiència*. Precisament es parla de *l'activitat* per l'adonar-se que es palesa en l'experiència: si aquesta es diu perquè estan passant coses, l'activitat ho fa com a variant modal, és a dir, d'un altre apuntament, el del conscient, d'un ser-hi que esdevé⁵.

2. Per què es parla de llibertat?

L'activitat permet ser adjectivada de lliure en la mesura que no se l'estima forçada.

⁵ Des d'aquí s'arriba fàcilment a copsar la resolució com a alteració modalitzada, al cap i a la fi una experiència més, que recull doncs que s'està sotmès al temps mentre l'activitat el suposa mentre fa experiència, en el cas de la resolució, o per a ser-ne forçada, en d'altres casos, etc.

Car alguna vegada hi ha una actuació forçada, i sovint no se sap si ho ha estat o no.

La llibertat no seria un objecte específic, ni seria capaç de cercar res, de voler res, d'enyorar res, sense tenir en compte allò que es diu lliure, la mateixa activitat.

Deu ser inútil de cercar-ne alguna causa o origen: no hi caldria cap prova a favor o en contra.

Certament no hi ha llibertat per a no ocupar-se de quelcom, perquè es diu de l'estar actuant, i sempre es pressuposa tots els apuntaments. No hi ha llibertat doncs per a deixar l'ocupació, com no n'hi ha per a una qualsevol cosa, i mes aviat deu circumscriure's a allò que es pot fer o no fer.

3. La situació tinguda en compte.

1. Prou activitats s'estimen lliures: la qual cosa, quan és el cas, semblaria no contenir cap condicionant d'un afer respecte de l'altre.

Una manera de superar l'aïllament d'una qualsevol dedicació podria semblar que rau en la circumstància que allò explícit encara deixa estar un implícit, i que l'ocupació suposa la situació.

La situació natural i corporal és sens dubte un dels implícits sempre presents. També ho són les preocupacions de l'estona, les paraules i els gestos dels altres, les circumstàncies vàries en ser-hi amb els altres, etc.

Llavors es podria considerar aquests implícits, i que fos el pas d'aquestes implícits a fer-los explícits que permetés anar guanyant nous situacionaments, noves oportunitats. I això s'ha de tenir en compte: però aquest trobar-se en els afers naturals i

corporals (i en d'altres) encara no basta per a caracteritzar la motivació i discriminar-la del que no ho és.

2. Una gran quantitat de les activitats gaudeix d'un important protagonisme del que es rumia i es diu, i de la imaginació: es decideix quelcom, es desencadena un procés comportamental, s'organitza el dia de demà, es prepara una conversa o àdhuc se la va dirigint, i d'altres.

Amb això s'hi introdueix nous aspectes perquè es podria suggerir que una tasca, sobretot atenent si és lliure, es faria sobretot sospesant-la, expressant-la; fent-ho per als elements de la situació del cas, i per a una qualsevol de les coses a fer.

Aquest exercici podria ser motivat, s'haurà de considerar després, per quelcom de la situació.

4. Una actuació així mateix sol·lícita i dependent.

Allò que un mateix vol portar-se a col·lació podria dur a d'altres afers assumits: una imatge sobrevinguda encaminaria a d'altres, etc. — també s'hi valdria de remarcar que hi hauria l'esforç de meditar un assumpte, potser d'expressar-lo, d'imaginar quelcom, i d'altres, versemblantment en una activitat que deu pressuposar alguna cosa del cos, en l'accepció que s'ofereix des d'una sol·licitud d'un mateix indeterminada⁶, malgrat que es tracti d'un procés també actiu. Per això no deu ser impossible que sovint idees, mots, i imatges, transcorrin gràcies a allò rebut i també a allò actiu, de manera que hi hagués un deixar que s'ofेरissin, i alhora un dirigir-los.

⁶ L'afer reenvia a un cos no fenomènic en el sentit que el sobrevingut suggereix quelcom que rau fora de l'abast, és a dir, un cos no dat.

Seria la manera usual de dur endavant un afer relacionat amb consideracions, llenguatges, i imatges, per tant d'anar portant a terme cadascuna de la major part de les activitats, que inclourien aquelles que desencadenen comportaments (planificacions, estudis de tota mena, converses, treball, etc.).

No es podria defensar que tot allò de què es fes requesta fos motivat sols per quelcom de la situació, és a dir, que s'hi trobés implícitament. La prova fora que moltes vegades no se sap què es pensarà, què es dirà, o quina imatge apareixerà, com es comportarà. Llur mateixa gestació sembla que deixa entrellucar que l'actuació activa es troba atenta a què sobrevingui allò convenient, per tant que àdhuc aquí se sol·liciti quelcom, afer que remetria a un cos no fenomènic⁷.

5. A propòsit d'allò mai no lliurat abans.

La discussió si es pot ser molt original a l'hora de rumiar, d'expressar-se, i d'imaginar, deu dependre, es pot conjeturar, de tot el que s'ha dut a terme en aquest àmbit. Sens dubte no sols es deu fer allò que ja s'ha fet en algun camp, malgrat que seria més fàcil efectuar-ho en aquest cas.

⁷ La situació es troba sense solució de continuïtat amb l'ocupació, i l'eficàcia de parlar-ne es deu a poder fer referència del que hi és implícitament sense que expressament s'atengui o s'expressi. El fet de ser-hi deixa també suposar molts aprenentatges, que explicarien, per exemple, que sapiguem on és alguna cosa, i s'ha après en totes les direccions (domini perceptivocorporal, socialitzacions, pressupòsits no conscients, etc.): tanmateix l'aprenentatge tal qual no forma part de la situació o, en conjunt, del fet conscient de ser-hi, malgrat que sí que ho pugui fer tot allò que se sap conscientment, per exemple, se sap implícitament on són els obstacles mentre un mateix es passeja pel carrer, parla espontàniament amb algú sabent el que fa, etc.

Tanmateix es planifica de moltes maneres, s'ha d'escollir molts afers, cal cercar noves estratègies, i un llarg etcètera, inclosa una qualsevol recerca teòrica.

No deu haver-hi cap pensament (o imatge) i llenguatge que no sigui del tot depenent d'orígens o d'adquisicions, i alhora pot lliurar unes conclusions mai no expressades o imaginades, explícitament i conscientment, a través de l'habilitat i de l'esforç actiu; esforç que també deu atendre una recepció, i que elabora el que no ha estat mai atès així.

Tant es podria dir que ho fa l'aspecte actiu de ser-hi, com el receptiu i que recull àgilment, o els dos, és clar. Deu ser impossible de treure'n més l'entrellat perquè està així mateix en joc el cos no fenomènic.

De primer es podria admetre que allò mai no expressat abans (o no imaginat) podria ser la resultant després de múltiples repeticions i observacions, de tal manera que tot això inclouria ja la solució, malgrat no tenir-ne consciència fins que, activament i passiva, es manifestés el que se cercava.

En segon lloc no sembla impossible que no es pogués alterar l'organització dels elements imaginaris tant en la imatge conjunta com en l'esdeveniment d'una anar imaginant. La ideació ho podria seguir, i àdhuc ho prosseguiria al marge seu, de tal manera que consideraria una nova organització simultània o que va esdevenint.

De ser així no hi hauria en cap cas res nou que no hagués passat per allò que l'originés, i qualsevol creació es faria a partir de les moltes tasques de tot tipus dutes a terme prèviament.

6. Originarietat i dependència.

És que el relativisme fora inevitable en la mesura que s'assumeix una qualsevol activitat, lliure, o forçada, o de qualsevol altra manera, com un exercici des d'una situació que continua situant-se. I alhora aquesta seria la condició per a introduir-hi novetat. Car hom actua sols de forma relativa: la llibertat es diu d'una activitat que se sent no forçada, sí, però que actua des del que té, des del que ha adquirit, des del que ha après, des del que s'ha suggerit. No hi ha d'altre exercici. La llibertat és sempre impura. D'aquí que «es guanyi llibertat», és a dir, s'eixampli l'horitzó del que es fa, amb les noves i velles coneixences i lectures, amb la meditació dels problemes i el repàs del que ja sabut, amb d'altres experiències.

No es pot dur a terme el que no cau dins del que és suggerible d'una qualsevol manera, i alhora un mateix pot esforçar-se a anar més enllà del que pensa o sent, pot convèncer-se d'actuar altrament, però tot això no ho fa sinó amb allò de què disposa. Per dir-ho diàfanament: allò de què es gaudeix de l'ordre de l'après, de les seves resultants conscients, del que lliura un cos no dat, de tot el guanyat al llarg dels anys, assenjala el límit des d'on s'actua, mentre la mateixa actuació pot arribar a allò que no hi era, en les seves condicions. D'aquí que l'activitat sigui sempre relativa – i, imaginant-ho als altres, hi hagi relativisme – mentre és l'origen d'una qualsevol originarietat.

D'aquí que hom no esborri del tot la seva responsabilitat en la mesura que li ha estat possible renovar-se, canviar, perdre els trets menys atractius, malgrat que resta que això no sempre sigui factible. Sols se segueix d'un mateix, i els altres es matenen constantment com a companys que s'ha de prendre tal i com es manifesten.

En cap cas no hi ha res lliure que no s'adjectivi d'una activitat. La dependència, molt lluny de ser una opció ambigua,

seria la condició perquè l'espontaneïtat de l'acció pugui ser originària.

7. Amb el que és lliure i més enllà seu.

L'activitat suposa, pel cap alt implícitament, quelcom que remet a afers comportamentals, explicables alguns per l'aprenentatge, d'altres pels requisits del cos, etc., de manera que això es comprèn millor tenint el cos com un objecte d'estudi.

I deixant de banda qüestions com la força arrossegadora de la passió.

Car ara es fa esment que no cal estimar lliure allò que cau fora del conscient. Per exemple, s'ignora quants moviments fan els ulls en una estona breu, molts d'altres moviments i reaccions corporals, o adquisicions comportamentals, es duen a terme en una gradació conscient imprecisa, en alguns casos, fins a arribar a no haver-n'hi.

8. Els afers es lliuren en ser-hi.

Quan s'escruta un objecte natural que era al costat d'uns altres hi va havent un guany.

Qualsevol aportació d'imatges comporta o el pas d'alguna implicació al seu gaudi, o la cerca (es fa memòria) per tal de dur-les a la patència.

Caldria estendre-ho als pensaments, als llenguatges, i a d'altres maneres de dur a terme quelcom: per exemple, quan es desplega un comportament pràctic.

Hi ha també el camí invers: tot allò que és oblidat, que es deixa, etc., s'esvaeix.

Això vol dir que en tots els casos la continuïtat de ser-hi compromet el que hi ha tant per allò que fa com per allò que deixa, per allò que prefereix com per allò que omet, com sigui que hi va havent allí on s'hi va essent.

També es porta a col·lació un reservori de memòria, o es té en compte un cos no fenomènic, que és capaç d'emmagatzemar afers remesos des de l'activitat, tot l'après, prou recursos de tota mena, etc.

9. Experiència, duració, activitat.

Tot passa, transcorre, amb els apuntaments: s'atén una efectivitat sotmesa a un anar fent-ho, es medita un llenguatge, es considera una imatge, etc., es bateja al ritme d'un continuar.

El present es renova, dura, per tant en un exposar-se que no pot estar-se de fer-ho.

D'aquí que, a més a més dels altres apuntaments com a obvis per a una qualsevol activitat, aquesta és la d'un hi ha que esdevé fàcticament (el temps originari)⁸.

No es tracta que se sigui temporal o de trobar-se lligat al temps, de manera que hi hagués quelcom que li fos previ, sinó que allò que hi ha té el temps com un apuntament.

Per tant quelcom passa i s'esvaeix, si no es renova, i no hi ha res més que el que es disposa en l'activitat que manté i esvaeix, que proposa i omet.

Perquè el parla d'activitat per l'adonar-se de l'experiència, és a dir, del pas de quelcom.

⁸ Una tal duració fa durar fins ara: l'afectació de continuïtat convenç que es continua. Allò que el temps de la determinació permet es complementa amb el fet de saber que se segueix.

10. El factor en l'obert.

El fet de ser-hi troba el desclòs a si, el no entotsolat, el que no es palesa compactat i fermat, opac. S'hi expressa que, si és el cas que ho apunti, per exemple, se'n pot fer qüestió essent desclòs a si.

S'esmenta es especial aquest factor en l'explicitació d'un límit, d'una finitud.

Llavors deu poder formar part de la motivació. Després, com a saber d'un clar finit, és interpretat de diferents maneres.

11. Alguns exemples de motivacions.

La motivació no es troba sols en l'activitat lliure, sinó també en la que no ho és, i els marges de l'actuació lliure que motiva poden ser més o menys flexibles, àdhuc arribar molt lluny en els casos extraordinaris (una vaga de fam, etc.).

Motiva el cos cara a les seves necessitats: ho fa perquè s'hi troba inconvenients. Després pel fet d'haver-hi alleujaments i satisfaccions. Els plaers són motius.

Allò natural deu poder motivar per mor de si mateix i també perquè el cos es troba en un lloc i sempre en interacció amb la resta dels cossos naturals.

Les motivacions amb els altres o estan relacionades amb les del cos, o són els desigs d'afecte, de conversa, de companyia, etc.

Les motivacions del que se sospesa, dels llenguatges, i de les imatges, provenen del que s'hi lliura. Unes deuen tenir una orientació respecte de les motivacions anteriors – d'altres poden

satisfer necessitats de caire de la comprensió⁹, de la solució formal, de la resolució d'una qüestió física, etc.

Les motivacions a partir del factor en l'obert deuen poder mantenir el seu propi interès, com ho deuen fer les estètiques.

12. Motivació i ser-hi.

1. *Cal no confondre motivació i d'altres afers:* que hi hagi un conjunt natural al voltant del cos no es pas una motivació, sinó un trobar-s'hi i es palesa amb l'ocupació i situació.

També hi ha un cos propi extern i natural amb moltes informacions, ateses o deixades en situació.

Prou imatges, allò considerat, i llenguatges, no s'ofereixen ben bé com a motivacions, i simplement hi són sense gaudir de més pes.

Poden aparèixer així mateix afers bonics, qüestions i interrogants, i d'altres, com a afers que passen.

Es tracta que allò que hi va havent no ho deixa de fer independentment que hi hagi o no motivació.

2. Cal partir de la constatació que el fet de ser-hi es troba en els afers naturals i corporals, en les imatges, les ponderacions, els llenguatges. No es pot no mirar quelcom malgrat que es pot mirar a un cantó o a un altre, no es pot no patir el cos, no imaginar, rumiar, parlar, si és el cas. Les motivacions es troben al llarg d'una activitat natural i corporal,

⁹ L'aspiració (les ganes, etc.) de comprendre és un fet inclusiu, i motivant. Certament no es deu tractar d'un desig d'una urgència corporal, i el fet motivador prové del conjunt, per tant també de les consideracions i llenguatges, i de les seves raons.

de pensament i d'imatges, de llenguatges, i més enllà no hi ha res més.

S'hi troba una continuïtat d'exposició on hi ha això: s'ha de menjar i beure, dormir, conviure, solucionar problemes pràctics i teòrics, expressar-se, imaginar com podria ser, etc. La motivació apareix perquè s'hi troba afers corporals i afectius, de comprensió i de previsió, i d'altres; és el fet continuat de ser-hi que la va fomentant i també que va destriant què ho ha de ser i que no dins del conjunt dels assumptes.

És perquè s'hi és que hi ha motivació, mentre no s'ha pogut decidir que hi hagi afers naturals i corporals, reflexions, llenguatges, i imatges.

13. On se la troba.

1. *La motivació suposa algun tipus d'explicitació d'alguna cosa, i de vegades allò que s'explicita es deixa o es desconsidera. Les motivacions, en els cas de fer-les pròpies, serien quelcom que explicaria (si calgués) l'exercici que es duu a terme.*

2. Tant per a les tasques presents com per a les passades pot haver-hi (o haver-hi hagut) motivació, i aquesta pot trobar-se, és clar, en allò situat sense més, però la motivació pot ser també eficient en l'accepció que s'ha anat guanyant situació i consciència a propòsit de problemes i d'informacions, i seria a partir d'un present consirós que es portaria a col·lació quelcom a través d'allò actiu i sol·lícit de l'activitat, tal com s'indicà.

I s'hi pot adjuntar d'altres motius a motivacions d'aquest tipus, complicant doncs el conjunt motivador.

Això valdria per a qüestions tan pràctiques com teòriques.

Per tant les motivacions (que són sempre explicacions) remetrien a afers presents o que han estat presents.

3. Certament la passió que força una activitat motiva.

Si més no es reblaria que no hi ha un exercici lliure indefinit en l'accepció de no haver d'ocupar-se de quelcom, de poder no gaudir del natural i corporal, d'idees, de paraules, d'imatges, i ara també en l'accepció d'una factualitat potser impossible d'evitar (una passió, per exemple).

No hi ha un saber previ del que es pot dur a terme sense destorb, sinó que l'activitat es fa dins d'una varietat d'afers, i de vegades no es pot no seguir un dictat passional, alguna obsessió, etc. En unes tals circumstàncies n'hi ha un adonar-se, de les dependències.

14. L'activitat voluntària és motivada.

La motivació està prou entrelaçada amb la voluntat i el desig malgrat que no s'hi circumscrigui. Fet i fet tant l'una com l'altre són casos particulars dins del ventall motivador.

Se sap que no sols no hi ha solució de continuïtat entre els afers més aviat teòrics i aquells que són pràctics, sinó que tampoc no s'estima que el coneixement perceptiu, per exemple, no sigui entès, de manera que no hi ha mai una línia divisòria de sabers, i el fet de poder rumiar al marge del qualitatiu no lleva que aquest no es trobi prenys del que després podrà ser un afer autònom, expressat o no.

Es parla de voluntat en circumstàncies diverses que tenen en comú l'exercici d'una activitat que no satisfà una motivació passional, o no la satisfà sols, mentre el fa per motivacions. D'aquí que no es podria trobar una satisfacció passional assumida voluntàriament sense d'altres motivacions

immediates. Sense motivació no es parla de voluntat, i tampoc no n'hi ha quan una activitat no lliure és aconduïda per la passió.

La perseverança en la cura d'algú, en l'estudi, en l'entrenament; l'afrontament de circumstàncies difícils per la seva laboriositat, perill, repugnància, i d'altres, suposen una conducta voluntariosa i alhora motivada: es té cura per afecte, s'estudia per a aprovar, s'entrena per a jugar bé, es treballa per un sou, s'obra per deure.

La motivació és present en tots els casos: l'afecte per algú és té (o s'ha tingut); la il·lusió de l'aprovat és d'ara i motiva que es vulgui estudiar; la satisfacció de jugar bé és ben actual i mou a l'entrenament; un sou compensa la tasca; el sentiment d'humanitat fa fer coses valuoses; també hi ha un deure per mor de quelcom que duu a fer això o allò.

Certament la venjança pot dur també a una exercici de voluntat, etc.

Sembla important de subratllar que les motivacions *es troben en conjunt presents*.

Les que suposen una finalitat (aprovar, jugar bé, cobrar un sou, etc.) també s'han d'estimar com a motivacions presents, perquè *no ho són sols per allò a aconseguir en un futur*; no es troben sols en un demà, en allò final. La motivació no està en el terme, sinó en la manera present de copsar-lo inclusivament: en la il·lusió de l'aprovat, la satisfacció, que s'avança ara, de jugar bé, la certesa confirmadora en el dia d'avui. Si es pot parlar així: l'aprovat (etc.) és alhora causa final i causa eficient: per això *motiva ara*.

La importància d'això es rebla dient que la voluntat esdevé una activitat, la motivació de la qual (el més corrent el

gaudi d'un benefici o l'evitació d'un mal) fa que tiri endavant, i en molt dels casos se sospesa, i s'expressa, àdhuc es planifica.

Els fets inclusius no es poden seccionar sense fer-los uns altres: la il·lusió d'aprovar és allò que motiva i el benefici es troba en el conjunt, altrament no n'hi hauria en el fet d'aprovar si no en fes il·lusió.

L'afecte per algú torna a ser un tot inclusiu, i es valora com a bo; també es fa així amb els sentiments d'humanitat o amb el deure, etc.

15. Voluntat i desig.

La diferència entre seguir el desig i la voluntat es manifesta pel fet que el desig present motiva (mou) a satisfer-se, mentre és l'exercici voluntari que rep motivació, exercici que en conjunt no és per si mateix sols la satisfacció del desig.

Certament un qualsevol desig és entès i molt sovint comprès; àdhuc en els segrestos emocionals s'és conscient del que ocorre, de manera que no hi ha cap incompatibilitat entre el que se sent i com es copsa.

Es pot planejar la seva satisfacció en un exercici també voluntari, o es pot fer d'una manera dominada per la passió. D'acord amb la característica del desig, l'objectiu seria alhora l'acabament satisfactori.

No hi hauria solució de continuïtat entre un desig a satisfer i, en el cas de fer-ho voluntàriament, allò que porta a voler quelcom.

La motivació del desig es pot perllongar amb alguna planificació (expressada, imaginada, etc.) on pot dominar un tal motiu, o pot fer-ho també per mitjà d'una motivació voluntària.

Voler quelcom no suposa sempre com a motivació un desig, i quan la té llavors actua en una tasca que per si mateixa ni és sols la satisfacció efectiva del desig (satisfacció que es

pot copsar, imaginar, sentir) ni és duta a terme tenint en compte sols la comanda del desig.

Justament el fet de satisfer immediatament un desig, o la manera de planificar-ho, permeten parlar d'un deixar-se portar pel desig — la planificació voluntària no ho fa: és aquest no dependre'n que fa que la voluntat sigui alguna cosa més lligada a d'altres tipus de motivacions, o pel cap baix no reduïda a aquelles motivacions.

16. Què és la motivació.

Es diu que motiva allò que fa moure l'activitat o que es proposa perquè es mogui: sigui perquè porta a voler-ho (o voler-ho evitar), o perquè porta a seguir-ho.

1. Per tant el motiu de voler-ho (o de voler-ho evitar) no sempre és un benefici: però quan no ho és (per exemple, un dolor) es persegueix també un benefici.

Motiva doncs un benefici en el moment (el gaudi d'un estudi), o el benefici que es persegueix (l'estudi a fer); i motiva quelcom a evitar (un dolor) perquè es persegueix un benefici (l'alleujament del dolor).

I després hi ha encreuaments de motivacions i no motivacions, beneficis i indiferències, que deu ser allò que ocorre quotidianament.

2. El motiu en conjunt deu entomar-se també com un benefici, quan no és forçat; com una factualitat quan hi ha una imposició, i en alguns casos es trobaria un benefici el poder-se'n alliberar.

3. Certament poden dar-se alhora més d'un motiu, forçats o no, en qualsevol cas l'activitat obraria motivada segons un criteri, o d'acord amb una necessitat, tot depenent dels casos, amb l'afegit que hi podria haver un encreuament de motivacions de diferents tipus.

17. Una tasca quotidiana.

Convé subratllar que, mentre no sempre se segueix una motivació, tampoc no constantment s'hi troba motivació, sense necessitat de recaure en estats de desencís o de baixa forma, i que, amb motivacions o sense, hom pot avaluar-se més o menys lliure, o més o menys dependent.

Això es trobaria d'acord amb el fet que un mateix podria buscar motivacions en diferents camins, tant lúdiques com intel·lectuals, esportives com humanístiques, etc., de manera que en creés a favor seu. Tanmateix sembla que no hi hauria necessitat d'estar constantment motivat, àdhuc si es tractés d'una motivació excel·lent. La rutina i el dia a dia formarien part de ser-hi, i la perseverança lliure en una certa repetició s'integraria al costat de les accions motivades, lliures o no, de les dependències de tota mena, de les exigències de no poder superar, no sols el temps, sinó el joc amb les coses que rodegen un mateix, el seu cos, el fet de parlar i de rumiar, etc., i seria dins de tot això que assumiria les seves activitats que han oblidat potser estímuls i motivacions.

18. Amb la llibertat.

El que no és representació sols forma part com a pensament, o com a llenguatge, del fet de ser-hi. Abocada a allò natural amb totes les condicions remeses a un afer corporal

fora de l'abast, sentint un cos que fa suposar un altre cos no manifest, raonant i imaginant, amb llenguatge o sense, es va assumint afers mentre se n'abandona. S'entoma tota mena de dependències (un mateix es cansa, té son, se sent sobrepassat, etc.) i es conjectura assumptes no dats. L'actuació pot fer presents motius, pot anar perllongant coses rumiades, expressades, i imaginades, retornar a satisfaccions de les necessitats, anar cap al seus, fer allò que cal per a treballar, informar-se i entretenir-se. Arreu afers naturals i corporals, imatges i paraules.

¿S'hi troba benefici o perjudici? Potser una mica de tot, tant a nivell efectiu com de discussió, amb l'afegit que, més enllà del que es fa amb necessitat o amb indiferència, s'obra per motivacions que s'assumeix lliurement, al costat d'altres actuacions que no se sap ben bé si han estat lliures o no, i d'activitats que ni motiven ni es fan motivades.

Allò que abraça la llibertat és molt més que el que motiva, i alhora l'activitat pot copsar lliurement motius. Lliure o forçat, hi ha l'acreditador, i l'exercici de ser-hi va lliurant-ho.

L'actuació assumeix un afer intranscendent o motivador, el desencadenament d'una conducta, les valoracions, el que es vol i el que es desitja, la perseverança en un estudi, entrenament, treball, la dedicació en una qualsevol tasca social, la satisfacció d'una necessitat o allò forçat. És l'exercici de ser-hi.

Dins d'allò on s'és lliure, no-res no està establert per endavant, no s'hi val d'altres justificacions que aquelles que s'han assumit amb llibertat, i és amb aquesta llibertat que s'escull motivació i, en conjunt s'obra. Al costat d'això hi ha totes les dependències i febleses, els molts condicionants i limitacions, els actes cecs i forçats.

VII

ESBÓS PER A PASSAR A UNA LLIBERTATEN L'ÀMBIT SOCIAL

Pel cap baix molts aspectes de l'actuació menen, des de les consideracions que afecten el present, a d'altres que tenen en el seu horitzó l'actuació social.

1. Les coses que s'expressen en genèric dels altres i, en conjunt, del fet social són llenguatges no representatius. Es tracta de comunicacions, que tenen una eficàcia, i que plantegen de comprendre afers socials a partir d'un mateix, car el viscut per l'altre resta fora de l'abast. Per tant cerca de dur a terme l'expressió d'un llenguatge social de la manera que és viable. Es parla de les llibertats polítiques i socioeconòmiques⁸, per exemple, a partir dels únics afers d'un mateix, o de suposar-los en els altres.

2. Hi ha manca de llibertat física quan no es pot descabdellar un comportament. Es copsa directament, i remet a tot el que s'ha fet abans, que es creu possible.

⁸ Parlant estrictament sols hi ha *una llibertat*. Respecte dels altres individus, es gaudeix de llibertat en la relació social o política (el fet polític bàsic). Les anomenades «llibertats polítiques» no són simplement les que deriven del fet polític bàsic, sinó aquelles que ho fan de *la política*; llavors les llibertats socials o polítiques inclourien també les socioeconòmiques, és a dir, aquelles de les relacions laborals i de propietat i, en conjunt, del poder econòmic respecte de l'adquisició de béns i de serveis.

És una falta de llibertat perquè no hi és un poder fer, i per tant no se'l pot preveure lliure o no lliure: no hi és, hi ha una manca de poder ser lliure.

Es pot explicitar a través de prou raons, juntament amb el fet que el cos dat i no dat sempre s'hi troba compromès.

Una pèrdua de llibertat en l'accepció que se sap que s'ha perdut un poder fer això o allò, se'n pot lliurar raons, o també es pot patir sense més la dificultat de dur a terme quelcom.

Alliberar-se aquí vol dir la recuperació d'un àmbit de l'exercici. Alliberar és posar en llibertat, agafar el poder efectiu d'anar i de venir.

3. L'amenaça provoca en l'amenaçat una resposta que es pot explicar per una sospita, por, etc., al dolor i a la presó, o en conjunt per una afectació del benestar propi.

L'opressió política, de llibertats polítiques, per exemple, si no anul·la l'exercici de la llibertat, l'amenaça en el sentit de coaccionar a favor d'uns comportaments i d'inhibir-ne, d'altres.

És clar que l'opressió política pot exercir-se en l'àmbit socioeconòmic de manera que l'oprimit es troba per un cantó l'amenaça des de l'ordre establert, per l'altre suporta diferents tipus d'afers, àdhuc motius efectius (la gana, la malaltia, etc.), amb les corresponents contrarietats.

Alliberar-se vol dir també aquí recupera el poder de fer això o allò, i pot implicar dos efectes diferents: o fer fora l'opressió amb els mitjans escaients, o actuar com si no n'hi hagués, d'opressió.

4. La filosofia política necessita tractar qualsevol tema social a tall d'un supòsit col·lectiu (l'experiència de l'altre és fora de l'abast).

D'aquí que Isaiah Berlin⁹ mantingués, per exemple, que la llibertat depèn de l'àmbit d'allò que és possible: la llibertat s'hauria de comprendre a partir del nombre de possibilitats que es tenen individualment o socialment sense que siguin forçades. Per això es pot discutir si n'hi ha més en una societat sense llibertat política, però amb drets culturals i socials, o en un grup amb drets polítics, però sense drets socials efectius. Aquella consideració, diu Berlin, permet així mateix de defensar que hi ha més llibertat en un capteniment amb un ventall més ample de possibilitats que en un qualsevol que correspongui al d'un camí traçat amb absència d'obstacles (que podria ser el d'una vida regida per la influència de forces impersonals, per l'educació o per les lleis, pel mestre religiós o pel pare, o fins i tot constrenyida per un mateix com feu Epíctet).

Es respecta més la llibertat quan el ventall de les activitats no constrenyides és més gran.

⁹Cf. Isaiah Berlin, «*De l'esperança i la por alliberats*», pàgs.127-130, article recollit a Isaiah Berlin, *The proper study of mankind. An anthology of essays*, Henry Hardy (editor), Roger Hausheer (editor, introducció), Noel Annan (presentació), Nova York, Farrar, Straus and Giroux, 1998 [traducció catalana de Laia Font i Dolors Udina, *El veritable estudi de la humanitat. Una antologia d'assaigs*, Barcelona, Empúries, 2009, Biblioteca Universal Empúries 232, pags.105-135].